

Sygn. akt III USK 224/21

POSTANOWIENIE

Dnia 23 listopada 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kuryło

w sprawie z odwołania S. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.
z udziałem P. G. , K. K., P. F., R. B., R. J., L. Ż.
o objęcie ubezpieczeniem społecznym i podstawę wymiaru składek na
ubezpieczenie społeczne,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 23
listopada 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 25 września 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

odrzuca skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 25 września 2018 r. oddalił apelację płatnika składek S. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. od wyroku Sądu Okręgowego w S. z dnia 8 maja 2015 r., w którym Sąd ten w pkt I umorzył postępowanie w części uwzględnionej decyzjami z dnia 8 maja 2013 r., zaś w pkt II oddalił pozostałym zakresie odwołania płatnika składek od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z dnia 13 listopada 2012 r. i z dnia 10 lutego 2014 r., wydanych w sprawie przy udziale zainteresowanych P. G., K. K., P. F., R. B., ustalających podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia: emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe zainteresowanych jako pracowników płatnika składek oraz stwierdzających, że zainteresowani z tytułu wykonywania pracy na

podstawie umów zlecenia zawartych z L. Ż. i R. J., a wykonywanych na rzecz płatnika składek, podlegają na podstawie art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 423 ze zm., dalej: ustawa systemowa) obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu, jako pracownicy płatnika składek, który jest także płatnikiem składek z tego tytułu.

Płatnik składek wywiódł skargę kasacyjną od powyższego wyroku, zaskarżając go w całości. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie prawa materialnego: 1/ art. 2 Konstytucji RP, przez przyjęcie wykładni przepisu art. 8 ust. 2a ustawy systemowej stojącej w sprzeczności z zasadą demokratycznego państwa prawnego, w tym w szczególności z zasadą poprawnej legislacji; 2/ art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, przez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że definiuje on pracodawcę jako płatnika składek na ubezpieczenia społeczne za osobę wykonującą pracę na podstawie umowy zlecenia, jeżeli umowę taką zawarła z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy lub jeżeli zawarła ją z osobą trzecią i w jej ramach wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy, mimo iż definicja legalna płatnika zawarta jest w art. 4 pkt 2 lit. a, zaś rola tego przepisu sprowadza się jedynie do objęcia takiej osoby, która świadczy pracę w ramach umowy zlecenia na rzecz pracodawcy, ubezpieczeniami społecznymi w zakresie właściwym dla osoby pozostającej w stosunku pracy; 3/ art. 4 pkt 2 lit. a ustawy systemowej, przez jego niezastosowanie, podczas gdy z treści przepisu jednoznacznie wynika, że płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne za osobę wykonującą umowę zlecenia jest podmiot pozostający z tą osobą w stosunku prawnym uzasadniającym objęcie tej osoby ubezpieczeniem, tj. zleceniodawca tej osoby; 4/ art. 17 ust. 1 oraz art. 17 ust. 2 w związku z art. 4 pkt 2 lit. a ustawy systemowej, przez ich niezastosowanie i przyjęcie, że podmiotem zobowiązanym do obliczenia, w tym także części składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz chorobowe finansowane przez ubezpieczonego, potrącenia ich ze środków ubezpieczonego, a następnie przekazania składek do ZUS wraz z częścią finansowaną przez płatnika za zleceniobiorcę, może być podmiot trzeci, tj. podmiot niepozostający z ubezpieczonym w stosunku prawnym uzasadniającym wypłatę wynagrodzenia i objęcie tej osoby ubezpieczeniami

społecznymi, a zatem podmiot inny niż zleceniodawca ubezpieczonego; 5/ art. 18 ust. 1 w związku z art. 18 ust. 1a w związku z art. 8 ust. 2a oraz art. 4 pkt 2 lit. a oraz art. 17 ust. 1 oraz art. 4 pkt 9 ustawy systemowej, przez ich błędne zastosowanie i przyjęcie, że w podstawie wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne pracownika pracodawca ma obowiązek uwzględnić jego przychód z tytułu umowy zlecenia zawartej z osobą trzecią, jeżeli w ramach takiej umowy wykonuje on pracę na rzecz pracodawcy, mimo iż tego rodzaju przychód nie został przez pracodawcę wypłacony ani postawiony do dyspozycji pracownika i pracodawca nie jest stroną umowy cywilnoprawnej. Skarżący wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i zasądzenie od organu rentowego na rzecz płatnika kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał na oczywistą zasadność skargi oraz występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego. Podniósł, że przedmiotem sprawy jest objęcie ubezpieczeniami społecznymi osób, o których mowa w art. 8 ust. 2a ustawy systemowej. O ile przywołany przepis w zakresie uznania wskazanych w nim osób za pracowników był już przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego, o tyle jednak jak dotąd Sąd Najwyższy nie przeanalizował zagadnienia systemowo pod kątem tego, czy w ustawie systemowej istnieje podstawa prawna do uznania, że obowiązek naliczenia i odprowadzenia składek – w przypadku, gdy praca świadczona jest na rzecz pracodawcy, ale umowa cywilna została zawarta z osobą trzecią, która wypłaca wynagrodzenia – obciąża tego pracodawcę, w szczególności, czy tę podstawę prawną stanowi powszechnie uznany w orzecznictwie art. 8 ust. 2a ustawy. Sąd Najwyższy dotychczas nie analizował, czy w istocie co do tej kwestii nie istnieje luka prawna, a jeżeli tak, to czy dopuszczalne jest jej wypełnienie w drodze rozszerzającej interpretacji przepisu art. 8 ust. 2a ustawy systemowej.

Sąd Apelacyjny w (...) postanowieniem z dnia 3 września 2021 r. (w wykonaniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2020 r.) na podstawie art. 25 § 1 k.p.c. ustalił różnicę w wysokości składek wyliczonych w zaskarżonych decyzjach a faktycznie zapłaconych, na następujące kwoty: P. G. – 2.559,02 zł, K. K. – 2.097,58 zł, P. F. – 486,20 zł, R. B. 4.906,37 zł.

Organ rentowy w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania lub jej oddalenie w całości, a także o zasądzenie od skarżącego na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398² § 1 k.p.c. skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż pięćdziesiąt tysięcy złotych, a w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych – niższa niż dziesięć tysięcy złotych, jednakże w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Oznacza to, że poza wymienionymi kategoriami spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych (o przyznanie i wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego), w każdej innej sprawie o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia.

Sąd drugiej instancji, przyjął, że niniejsza sprawa z odwołania płatnika składek od zaskarżonych decyzji (w odniesieniu do każdego zainteresowanego) jest sprawą o objęcie ubezpieczeniem społecznym, a więc sprawą, w której skarga kasacyjna jest dopuszczalna niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia. Stanowisko to jest błędne. W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że w sprawach tego rodzaju jak niniejsza, przedmiot sporu, a w konsekwencji przedmiot zaskarżenia, wynika z przyjętej w art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych konstrukcji uznania osoby wykonującej pracę na podstawie umowy cywilnoprawnej na rzecz własnego pracodawcy za jego pracownika.

W powołanym przepisie pojęcie pracownika jest rozszerzone na jego dalszą aktywność w ramach umowy cywilnoprawnej, jeżeli na jej podstawie świadczy pracę na rzecz swojego pracodawcy. Także w zakresie tej sfery aktywności jest on uznawany - na potrzeby ubezpieczeń społecznych - za pracownika tego właśnie

pracodawcy, w związku z czym płatnikiem składek z tego tytułu jest pracodawca (art. 4 pkt 2 lit. a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych), a przychód z tytułu umowy cywilnoprawnej uwzględnia się jedynie w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe tego pracownika - art. 18 ust. 1a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009 r., II UZP 6/09, OSNP 2010 nr 3-4, poz. 46 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 259/09, LEX nr 585727; z dnia 11 maja 2012 r., I UK 5/12, OSNP 2013 nr 9-10, poz. 117; z dnia 18 października 2011 r., III UK 22/11, OSNP 2012 nr 21-22, poz. 266; z dnia 18 marca 2014 r., II UK 449/13, LEX 1451362; z dnia 3 kwietnia 2014 r., II UK 399/13, LEX nr 1458679; z dnia 23 maja 2014 r., II UK 445/13, LEX nr 1475168; z dnia 4 czerwca 2014 r., II UK 447/13, LEX nr 1480061; z dnia 27 kwietnia 2017 r., I UK 182/16, LEX nr 2279009; z dnia 16 maja 2018 r., III UK 182/17, LEX nr 2555732).

Oznacza to, że pracownik wykonujący pracę na rzecz swojego pracodawcy na podstawie umów cywilnych zawartych z osobą trzecią podlega obowiązkowo ubezpieczeniu społecznemu jako pracownik (art. 8 ust. 2a ustawy systemowej) i na tym wyczerpuje się podleganie przez niego ubezpieczeniom społecznym. Ugruntowany jest zatem pogląd, że sprawa o opłacenie przez pracodawcę składki w wysokości wynikającej z przychodu uzyskanego przez pracownika na podstawie umowy o pracę i umowy zlecenia (lub innej umowy o świadczenie usług) wykonywanej na rzecz tego pracodawcy dotyczy składki, gdyż przedmiotem postępowania w takiej sprawie jest jedynie ustalenie właściwej kwoty jej podstawy wymiaru (por. także postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 kwietnia 2015 r., II UZ 8/15, LEX nr 1713022; z dnia 19 sierpnia 2015 r., II UZ 14/15, LEX nr 2051058; z dnia 15 marca 2016 r., II UZ 57/15, LEX nr 2290408 oraz z dnia 20 kwietnia 2016 r., II UZ 1/16, LEX nr 2054096).

W takiej sprawie, dotyczącej poboru składki z tytułu podlegania obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, zatem sprawie o prawa majątkowe, dopuszczalność skargi kasacyjnej zależy od wartości przedmiotu zaskarżenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 9 października 2002 r., II UZ 94/02, OSNP 2004 nr 6, poz. 107; z dnia 12 stycznia 2016 r., II UZ 37/15, niepublikowane; z dnia 16 kwietnia 2015 r.,

I UK 470/14, LEX nr 1751284; z dnia 20 września 2017 r., I UK 342/16 niepublikowane i z dnia 2 października 2018 r., I UZ 32/18, niepublikowane).

Orzecznictwo Sądu Najwyższego co do wykładni art. 8 ust. 2a ustawy systemowej jest zgodne i utrwalone, co dotyczy też dopuszczalności skargi kasacyjnej ze względu na wartość przedmiotu zaskarżenia, właśnie z uwagi na decydującą podstawę wymiaru składek, a nie odrębny tytuł ubezpieczenia. Znajduje ono potwierdzenie w uchwale składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2018 r., III UZP 9/17. W uchwale tej podsumowano szereg orzeczeń uzasadniających tezę, że w sprawach dotyczących "przypisania pracodawcy podwyższonej składki" w wyniku zastosowania art. 8 ust. 2a ustawy systemowej decyzja taka jest decyzją wymiarową i w związku z tym skarga kasacyjna w takiej sprawie jest dopuszczalna w razie przekroczenia granicy wartości przedmiotu zaskarżenia określonej w art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c. Nie istnieje zatem odrębny tytuł ubezpieczenia na podstawie art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, który mógłby stanowić przedmiot sporu przed sądem ubezpieczeń społecznych.

W niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny w (...) postanowieniem z dnia 3 września 2021 r., na podstawie art. 25 § 1 k.p.c. ustalił różnicę w wysokości składek należnych według ZUS a faktycznie zapłaconych, na następujące kwoty: P. G. – 2.559,02 zł, K. K. – 2.097,58 zł, P. F. – 486,20 zł, R. B. 4.906,37 zł. Tak wyliczone kwoty stanowią wartość przedmiotu zaskarżenia w skardze kasacyjnej. W związku tym, że wskazana w skardze kasacyjnej płatnika składek wartość przedmiotu zaskarżenia wobec zainteresowanych P. G., K. K., P. F. i R. B. jest niższa od określonej w art. 398² § 1 k.p.c., skarga kasacyjna podlega odrzuceniu jako niedopuszczalna (art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c. w związku z art. 398² § 1 k.p.c.).